

Høring til NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke

Sammendrag av høringsuttalelsene fra bispedømmerådene

Til komité D

Kirkerådet 01.11.2006
Seniorrådgiver Per Tanggaard

Innledning

I dette sammendraget er synspunkter og merknader fra bispedømmerådenes høringsuttalelser til stat-kirke – utredningen presentert. Hensikten har vært å få frem hovedpunktene og begrunnelsene for de svar rådene har gitt til de enkelte spørsmålene. Bakerst er det satt opp et skjema som viser hvilke alternativer bispedømmerådene har krysset av på, og om rådet er samlet eller om det foreligger et mindretall.

Enkelte bispedømmeråd (Oslo, Tunsberg, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland) har gitt en **foreløpig uttalelse**. Disse har heller ikke krysset av på spørreskjemaet.

Det er forholdsvis **kortfattede høringsuttalelser** fra de fleste bispedømmerådene. Til mange av spørsmålene har rådene utfyllende merknader, der de argumenterer for sitt standpunkt og ønsker.

De fleste bispedømmeråd understreker noen grunnleggende prinsipper og premisser som må legges til grunn for en fremtidig ordning, enten de gjør det innledningsvis eller i tilknytning til de enkelte spørsmål.

Noen understreker at det er en **grundig utredning** som gir et tilstrekkelig og godt grunnlag for å ta stilling i de prinsipielle hovedspørsmålene (Borg, Agder og Bjørgvin). Agder og Telemark bdr. berømmer Gjønnnesutvalget for en grundig og god utredning, som gir et godt bakteppe og et solid grunnlag for å gjøre seg opp en kvalifisert mening.

Nidaros bdr. mener utredningen legger et godt grunnlag for å videreføre reformarbeidet, Rådet mener at utredningen gir en god analyse av de mange avveininger som må gjøres og på en del områder gis tydelige anbefalinger om veien videre. Selv om det gjenstår grundig gjennomgang av flere viktige forhold, forhindrer ikke det at det allerede nå er mulig å uttale seg om flere av de store prinsipielle spørsmålene.

Spørreskjema

Flere av bispedømmerådene har innvendinger mot spørreskjemaet.

Borg bdr. påpeker at skjemaet er formulert på en slik måte at det er umulig å gi et meningsfylt svar gjennom avkrysning. Avkrysningen vil i stor grad være avhengig av tolkning av spørsmålet, og et bestemt standpunkt vil kunne gi grunnlag for å krysse av på flere alternativer, avhengig av tolkningen.

Hamar bdr. etterlyser alternativet ”livssynsavgift” som et alternativ i spørreskjemaet, siden det var mange som gikk inn for dette i høringen etter Bakkevig-utvalget.

Tunsberg bdr. ønsker ikke å krysse av på skjemaet nå, fordi problemstillingene er litt firkantede og er med på å kunne gi inntrykk av synspunkt og holdninger som ikke er tilstrekkelig fleksible eller sakssvarende for nyanser i høringssvaret.

Agder og Telemark bdr. uttaler at spørreskjemaet ikke i samme grad gir mulighet til å reflektere de problemstillingene som saken reiser.

Nidaros bdr. har svart ”ønsker ikke å svare” på to av spørsmålene, fordi svaret ikke kan gis så enkelt, og at det derfor er nødvendig å lese uttalelsen for å få tilstrekkelig forståelse av rådets oppfatning av disse spørsmålene.

Sør-Hålogaland bdr. finner at svaralternativene ikke er dekkende for de alternativene som Gjønnes-utvalget drøfter og som er aktuelle i debatten. Det gis for eksempel ikke anledning til å drøfte hvilken form for statskirke det gjelder, og enkeltheter som for eksempel bispeutnevnelser m.m. er ikke nevnt.

Svakheter ved skjemaet, gir derfor grunn til å ta avkrysningen med en klype salt.

Temaer som i liten grad er tatt opp i utredningen

Noen tar opp **temaer som ligger i forlengelsen av hovedspørsmålet** om relasjonen stat – kirke. Det gjelder særlig spørsmål som er berørt i utredningen og i KAs uttalelse, som særlig angår fremtidig organisering, arbeidsgiverspørsmål, finansiering etc. Momenter herfra tas inn mot slutten av denne sammenfatningen.

Status mht. statskirkeordningen

Mange peker på at statskirkeordningen har vært debattert og kritisert i mer enn 150 år, men at den i all hovedsak fungerer tilfredsstillende (Borg bdr). Borg bdr. mener det derfor er ingen hast med å avvikle statskirkeordningen, noe som kan tolkes dit hen at de ønsker å opprettholde dagens statskirkeordning, men flertallet gir sin tilslutning til en ny kirkelov forankret i en grunnlovsbestemmelse (se senere under kapitlet om modeller).

Kirkeordning i en ny tid

Oslo bdr. vektlegger bredden i utfordringen når en ny kirkeordning skal fastsettes. Det må tas hensyn til bl.a. spennvidden når det gjelder geografi, mellom bygder og urbane strøk, ensidige og fargerike, flerkulturelle miljøer, sokn der under 50% er medlemmer av Dnk til områder der nær 90 % er medlemmer, områder med sterk oppslutning om statskirken til områder med sterkt kirkekritiske miljøer, kirkeforståelse etc. Oslo peker også på den markante mobiliteten, i enkelte bydeler flytter over 30% av beboerne hvert år.

Oslo peker også på tettheten av kirkebygg i Oslo, mangfoldet av religiøse tilbud, betydelig religiøs spesialisering.

Oslo vektlegger betydningen av nasjonale institusjoner som er lokalisert til Oslo, kontakten med Kongen og kongehuset, kirken og forsvaret, Døvekirken og den samiske befolkningen i Oslo-området.

Nord-Hålogaland bdr. nevner kirken på Svalbard, Norsk kirke i utlandet og kirkens arbeid i fengsler, sykehus, universitet og høyskole.

Overordnende prinsipper og premisser

Oslo har som grunnleggende premiss for sin tenkning om kirken at den i fundamental og teologisk forstand er forankret i gjeldene bekjennelsesskrifter.

Ved en ev endring av kirkeordningen legger Oslo vekt på følgende tre hensyn:

1. at endringene bidrar til at mennesker kan kjenne tilhørighet til sin kirke
2. at medlemmenes demokratiske medvirkning i kirkeordningen styrkes
3. at diskriminerende ordninger i forholdet mellom Dnk og andre tros- og livssynssamfunn oppheves.

Oslo bdr. begrunner disse hensyn nærmere og peker på bl.a.:

Ad 1: at kirkens medlemmer ikke må miste tilhørigheten og forankringen til kirken, at kirken og kirkebygningen gir mening og hjelp til livstolkning, at kirken representerer verdifulle fellesverdier for samfunnet. ”Kirken må slik forstås både som et tros- og handlingsfellesskap og som et sammenbindende kulturfenomen i befolkningen.”

I en pluralistisk stat med en endret grunnlovsparagraf som henviser til kristne og humanistiske verdier, skal Dnk ikke trekke seg tilbake fra viktige arenaer. ”Samfunnets fellesarenaer vil være pluralistiske, men de må ikke nødvendigvis være sekulære.”

Et pluralistisk samfunn krever en fornyet rolleforståelse av kirken, i respekt for dem som tror og tenker annerledes, og understreker betydningen av et fortløpende samarbeid med andre tros- og livssynsorganisasjoner. (Se også pkt. om kirkeforståelse nedenfor.)

Ad.2: Oslo bdr. mener det er nødvendig å finne frem til ordninger som gir døpte medlemmer kortere og mer direkte linjer til medvirkning i kirkens styringsorganer. Økt bruk av **direkte valg** bør vurderes og utprøves utover valg til menighetsråd, for eksempel ved at det organiseres grupperinger som samordner kirkepolitiske programmer.

De er også opptatt av medvirkningen prester og andre ansatte skal ha i styringsstrukturen. I dag er 23 geistlige og 11 lek kirkelig tilsatte av Kirkemøtets 86 medlemmer. (se videre eget punkt om demokrati og valgordninger)

Ad 3: En nyordning må styrke likebehandlingen vesentlig og finne ordninger som balanserer de ulike hensynene, slik at de oppleves som rimelige både for majoritets- og minoritetsgrupper i samfunnet. ”Dnk skal ikke ha særbehandling av staten, men Dnk står ut fra sin oppslutning i befolkningen i en særstilling.”

Grl § 2 om det ”kristne og humanistiske verdigrunnlaget” avspeiler en forståelse av samfunnet som pluralistisk, men ikke uten forankring i et verdigrunnlag. ”Det verdinøytrale samfunn finnes ikke. Spørsmålet er ikke om vi vil ha noen verdiforankring, men hvilken verdiforankring vi vil gjøre gjeldende.”

Kirkeforståelse

Hamar bdr. peker på at kirkens organisering ikke er et bekjennelsesspørsmål i en luthersk kirke. Det avgjørende utgangspunktet for Hamar er ikke om stat og kirke skilles, men hva slags kirke vi ønsker. Hamar bdr. er enig i og glad for den selvforståelsen Kirkemøtet har formulert: ”Det legges til grunn at Dnk fortsatt skal være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke”. Hamar bdr. siterer og slutter seg til en rekke utsagn fra KM 11/04 og fra Gjønnnes-utvalget, bl.a. dåpen som grunnlag for medlemskap, og integreringen av kirken i lokalsamfunnets liv og hendelser, slik at kristen tro og livstolkning får prege både dagligliv og høytid.

Mange henviser til Kirkemøtets uttalelse i 2004 om ”Den norske kirkes identitet og oppdrag”. Her understrekes kirkens grunnlag og mål og relasjonen kirken og samfunnet og kirken og folket.

Nidaros bdr understreker særlig folkekirkeperspektivet, og at kirken har spilt en viktig rolle ved å bidra til fellesskap, samhold og kontinuitet i lokalsamfunnet. Nidaros understreker de mange ”trofaste på avstand” som også må ha sin rettmessige plass i kirken. Det handler både om tradisjoner og tilhørighet, om store anledninger i livet og om en kirke som tegner en himmel over folks hverdag. Nidaros bdr er opptatt av folkekirken, og mener at det kan være gode grunner til å mene at folkekirken kan holdes levende selv om båndene til staten endres. Nidaros understreker betydningen av at kirken er til stede i alle lokalsamfunn, og slik sett kan kirken fortsatt representere et identitetsskapende ankerfeste og være til glede, håp og trøst i ulike faser av livet.

De fleste bispedømmene understreker sterkt at Dnk fortsatt skal være **landsdekkende** og til stede i alle lokalsamfunn, og at dåpen fortsatt skal være eneste medlemskriterium.

Sør-Hålogaland bdr. vil videreføre en folkekirke som er bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen, og vil advare mot valg som kan gjøre kirken smalere, enten geografisk, medlemsmessig eller innholdsmessig.

Nord-Hålogaland bdr. legger vekt på det landsdekkende basistilbudet for kirkens medlemmer: ”Kirken skal være tilstede lokalt og ingen skal miste sin lokale tilhørighet.”

Tros- og livssynsfriheten

Alle bispedømmerådene peker på den utviklingen som har foregått i samfunnet og sammenhengen mellom religionspolitikk og kirkeordning. Utviklingen av et pluralistisk samfunn og at kirken i økende grad fremstår som et eget trossamfunn, må reflekteres inn i en ny kirkeordning (Borg bdr). Lignende synspunkter har Hamar, Bjørgvin bdr.

Borg bdr mener at statskirkeordningen i dag praktiseres på en slik måte at den trygger og støtter opp om også andre tros- og livssynssamfunn. Borg bdr. mener at likebehandlingen kan etableres innefor rammene av nåværende kirkeordning.

Agder og Telemark bdr. fremhever følgende prinsipper:

1. Dnks identitet som trossamfunn og rolle som folkekirke
2. Prinsippet om tros- og livssynsfrihet
3. En aktiv og støttende livssynspolitikk.

Agder og Telemark bdr. understreker de nære bånd mellom Dnk og folket som ikke må brytes med brå endringer, samtidig denne arven utfordres av et som samfunnet er i endring, av religionsfrihetsprinsippet og av kirkens identitet som trossamfunn. Kirken må selv utforme sitt læregrunnlag og utnevne sine ledere. En politisk utnevning av proster og biskoper er problematisk. Rådet viser til Gjønnesutvalget som mener at delegasjon av retten til utnevning av biskoper til kirkelige organer ikke vil være mulig uten en grunnlovsendring som tar vekk fundamentet for dagens statskirkeordning.

Agder og Telemark bdr. påpeker at tros- og livssynsfriheten er en betydelig utfordring. Selv om det ikke foreligger en umiddelbar og juridisk konflikt, blir det stadig vanskeligere å argumentere for en stat som konstitusjonelt er knyttet opp til et bestemt kirkesamfunn.

Selv om **Grl § 12** endres og justeres til kun å gjelde kirkestatsråden, slik bl.a. KA foreslår, blir det like fullt prinsipielt problematisk.

Agder og Telemark bdr. støtter forslaget om at staten skal drive en aktiv støttende tros- og livssynspolitikk, og at dette nedfelles i en egen paragraf i grunnloven, for å markere viktigheten av saken.

Bjørgvin bdr. mener de overordnede prinsippene bør være:

- likestilling mellom tros- og livssynssamfunnene
- tros- og livssynssamfunnenes (inkludert Dnk) selvråderett når det gjelder spørsmål om lederskap og lære
- en aktivt støttende statlig religionspolitikk.

Særlig peker Bjørgvin bdr. på retten Dnk som trossamfunn må ha til å **peke ut egne ledere** uten statlig innblanding, og viser til KM 16/00 og til internasjonale menneskerettsavtaler. Bjørgvin bdr. peker på at selv om det har vært argumentert for at kirkelig statsråd i gjeldene ordning formelt er å forstå som kirkelig organ, er det i praksis

et politisk organ, siden det er valgt på politiske premisser og hviler på Stortinget, som ikke er konfesjonsbundet. Björgvin bdr. kan ”såleis ikkje sjå det annleis enn at Den norske kyrkja sin rettkomne sjølvråderett i vesentlege trus- og ordningsspørsmål ikkje let seg realisere innanfor ramma av statskyrkjeordninga. Jf. Sivertsen-utvalet sin konklusjon (NOU 1975:30): ”Det er prinsipielt ikke riktig at trossamfunn styres av Statsrådet gjennom et regjeringskontor.”

Møre bdr. uttaler: ”Det er naudsynt at staten har ein aktiv og heil trus- og livssynspolitikk. Han må innehalde element om:

- At det eksisterer reell samvits-, religions-, trus- og ytringsfridom i Noreg.
- At religion og livssyn er viktig for samfunnet og enkeltmenneska, både med omsyn til livstolkning/-meining, kultur, fellesskap og livsorientering/etiske haldningar.
- At religiøse, livssynsmessige og kyrkjelege minoritetar blir oppfatta som verdifulle og at det er rom for dei i det nasjonale fellesskapet.
- At det offentlege legg til rette for – og støttar – trus- og livssynssamfunna økonomisk, på ikkje-diskriminerande basis.
- At det og er fridom frå religion.
- At trossamfunna opplever fridom frå politisk styring.”

Nidaros bdr. ”understreker religionsutøvelse som en samfunnsmessig verdi og et fellesgode, og deler utvalgets konklusjoner om at fortsatt statskirke ikke nødvendigvis er i strid med tros- og livssynsfriheten. Med den historie og tradisjon kristen tro og vår kirke har som det dominerende trossamfunn i vårt land, må det være legitimt og saklig begrunnet at staten definerer sitt forhold til majoritetskirken annerledes enn til andre trossamfunn. Bispedømmerådet kan ikke se at dette vil være i strid med menneskerettighetene.

Samtidig har rådet merket seg de synspunkter som peker på behovet for endringer i forholdet mellom stat og kirke, slik at det som kan oppfattes som diskriminering eller forskjellsbehandling bortfaller helt eller i større grad enn i dag. Bispedømmerådet ser det som nødvendig at vi som majoritetskirke lytter til og tar på alvor minoritetsgruppers synspunkter i vårt flerkulturelle og flerreligiøse samfunn.”

Sør-Hålogaland bdr. er opptatt av at livssynsmessige minoritetsgrupper skal oppleve seg respektert, men ønsker ikke en utvikling i retning et samfunn der tro og livssyn er mindre synlig.

Rådet understreker ønsket om en kirke som legger vinn på å gi bedre rom til landets urbefolkning.

Aktivt støttende religionspolitikk

Alle bispedømmerådene understreker betydningen av at staten fører en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk. Dette er delvis nevnt under andre overskrifter.

Borg bdr. understreker retten til religionsutøvelse, nedfelt både i Grunnloven og menneskerettsloven, bør forplikte staten til å utøve en aktivt støttende religionspolitikk.

Borg bdr. peker også på at 85% av befolkningen er medlem av Dnk og at staten har et ansvar for at folkekirken kan videreføres. Lignede synspunkter har Hamar og Stavanger bdr.

Stavanger bdr. understreker Dnks rolle som kultur- og tradisjonsbærer både nasjonalt og lokalt og at det er rimelig at denne funksjonen videreføres selv om forholdet til staten endres.

Nord-Hålogaland bdr. mener staten også i fremtiden må føre en aktiv og støttende tros- og livssynspolitikk. Dette betyr at tro og livssyn må gis en legitim og naturlig rolle i det offentlige rom.

Endringer må gjennomføres over tid.

Endringer i kirkeordningen må skje i trinn, over så lang tid at man utvikler relasjoner mellom stat og kirke som ivaretar de tre grunnleggende hensyn som Oslo bdr. har pekt på. Oslo mener dette kan ivaretas innenfor Gjøannes-utvalgets modell to.

Borg bdr. mener et radikalt brudd med gjeldende ordning vil kunne få følger for den følelse av tilhørighet som et stort flertall av folket har til kirken. En prinsipiell nyorganisering av forholdet mellom stat og kirke bør skje gradvis og i moderate former, slik at kirken hele veien kan fremstå som den samme kirke.

Nidaros bdr. uttaler at ”fortsatte utredninger kan medvirke til at det tar noe lengre tid å få til nødvendige endringer enn det mange har sett for seg. Bispedømmerrådet er like opptatt av å velge løsninger som har langsiktig bærekraft og som det er bred enighet om.

For å få en nødvendig trygghet for retningen, driv i og ansvarsfordeling for det videre utredningsarbeid er det imidlertid nødvendig å foreta noen valg. Det kan skje ved at regjering og storting tar stilling til valg av hovedmodell i rimelig tid etter at høringen er gjennomført.

Et slikt valg av hovedmodell vil også forhindre en lang periode med usikkerhet og tautrekking som verken staten, vår kirke eller andre tros- og livssynssamfunn vil være tjent med. Den faktiske ikrafttrekken av grunnlovsmessige endringer som måtte komme bør imidlertid i hovedsak utstå til alle nødvendige utredninger og vedtak er fattet. I en mellomfase kan det også bli behov for spesielle overgangsordninger.” (Nidaros)

Valg av modeller.

Oslo bdr. mener at modell 1, videreføring av dagens ordning, er vanskelig å forsvare på et prinsipielt grunnlag. Oslo bdr. har sympati for modell tre, som mest konsekvent ivaretar religionspolitiske likebehandlingshensyn. Oslo bdr. støtter etter en samlet overveielse modell to, selv om den ikke er tegnet ut i detalj og derfor vanskelig å vite hva den faktisk vil komme til å innebære. Bispedømmerrådet betrakter den som en statskirkelig variant, og mener det er et åpent spørsmål om Stortinget og de politiske partier på lang sikt vil gi en **rammelov** uten å legge sterke politiske føringer for innhold, ordninger og organisering.

Borg bdr. (flertallet) anbefaler en videreføring av den utvikling som ble påbegynt i forrige århundre, og som kjennetegnes av en gradvis organisatorisk selvstendiggjøring av Dnk. Et overordnet mål derfor etter Borgs bdr mening, være å fortsette de reformer som gir Dnk økt selvstendighet, som et eget og selvstendig trossamfunn. Et flertall i Borg bdr. vil [likevel] foretrekke en forankring i alminnelig lov, og gir sin tilslutning til utvalgets flertall, lovforankret folkekirke og at en ny kirkelov forankres i en grunnlovsbestemmelse om Dnk. Borg bdr. er likevel svært usikker på hvordan en slik lovforankring vil fremstå og forvaltes, men peker på at dette vil kunne fungere bra dersom Stortinget vedtar en kortfattet rammelov.

Et medlem i Borg bdr. (dissens) går inn for ”selvstendig folkekirke” og at Dnk reguleres i trossamfunnsloven, men at en slik radikal forankring må skje gradvis.

Et mindretall i Borg ønsker en videreføring av en grunnlovforankret folkekirke, selv om det medfører skranker for regjeringens sammensetning.

Halvparten av Hamar bdr. (3 medlemmer)) går inn for lovforankret folkekirke, og mener at kirken nå er klar for å bli et eget rettssubjekt. Det forutsettes at ”Dnk skal opprettholde sin rolle som folkekirke ved fortsatt å være en landsdekkende kirke med bred kontaktflate og rom for ulike grader av trosengasjement og aktivitet blant sine medlemmer.” Disse medlemmene ser det som viktig at Dnk uansett kirkeordning, blir behandlet som et trossamfunn og ikke som et offentlig religionsvesen, og at en fristilling med økt kirkelig selvstyre, vil gi bedre muligheter for å ivareta kirkens oppgaver både som trossamfunn og som samfunnsinstitusjon. Disse peker også på at **ansettelse av proster** bør omgående forflyttes til kirkelige organ og at **biskoper** nå bør utnevnes av kirken. Det oppleves problematisk at politikere og institusjoner som er valgt og oppnevnt på et helt annet grunnlag og med andre formål enn å være kirke, skal ha avgjørelsen over hvem som skal være noen av kirkens fremste ledere og symbolbærere. Disse anser at det også oppleves som stadig mer problematisk i et pluralistisk samfunn, at staten er konstitusjonelt forpliktet overfor ett trossamfunn. Disse medlemmene mener en også snarest må få til et felles **arbeidsgiveransvar**, med et samlet arbeidsgiveransvar og en felles ledelse.

Den andre halvparten i Hamar bdr. (3 medlemmer) går inn for grunnlovfestet folkekirke. Disse understreker bl.a. at båndene til staten sikrer en åpen og inkluderende folkekirke og at statskirkeordningen har vært en garanti for bredde og mangfold i det kirkelige

landskap. Disse mener videre at Dnk, som statskirke, ikke har opplevd begrensninger i sin mulighet til å forkynne evangeliet, og peker på at reformer, for å øke det kirkelige selvstyret, fortsatt kan realiseres innenfor statskirkeordningen, bl.a. gjennom å øke demokratiseringen og ta i bruk **direkte valg**. Når det gjelder kravet om konfesjonsplikt for statsråder (GrL § 12) mener disse medlemmene at dette kan begrenses til kirkestatsråden, og at kirkelig statsråd kan bestå av de statsråder som til enhver tid er medlemmer av Dnk. (Jf. KA-uttalelsen)

Tunsberg bdr. uttaler i sin foreløpige uttalelse at ”det er en hovedsak nå å gi uttrykk for at vi ikke vil ”skille kirke og stat”, men videreføre Dnk som en bred åpen, inkluderende og landsdekkende folkekirke, der det gjennom ny og enklere lovgivning etableres mulig endrede relasjoner til staten.”

Tunsberg bdr. ser i hovedsak for seg en ny kirkelov vedtatt av Stortinget, men at den kan være forankret i bestemmelser i Grunnloven, som også sikrer at staten kan ha en fortsatt aktivt støttende tros- og livssynspolitikk. Tunsberg ”biskop og bispedømmeråd tror altså, og overveier, at det må/kan være mulig å føre dette folkelige eierforhold til egen kirke videre uten nødvendigvis å måtte ha grunnlovsbestemt en statskirkeordning der Kongen og Regjeringen formelt sett er øverste kirkestyre.”

Agder bdr. støtter i hovedsak forslaget om en ”lovforankret folkekirke”. Dette innebærer at kirken blir et selvstendig rettssubjekt som ikke lenger er rettslig underordnet staten, men likevel slik at den får en særlig status i en egen kirkelov. Dnk bør nevnes særskilt i Grunnloven. Også for Nidaros er det viktig med en bred folkekirke, en landsdekkende kirke og at relasjonen til folket ikke endres selv om relasjonen til staten endres.

Agder bdr. mener på den annen side at en selvstendig lovforankret folkekirke, vil kunne oppleves som et mer forpliktende, engasjerende fellesskap og dermed skape grobunn for mer vitalitet blant medlemmene. Det er uansett menighetens arbeid lokalt og deres evne til å nå ut og omfavne alle sine medlemmer som vil være det viktigste for kirkens fremtid, ikke kirkeordningen i seg selv.

Stavanger bdr støtter flertallet i Gjønnes-utvalget som foreslår en lovforankret folkekirke. Folkekirken må beholdes, men relasjonen til staten må endres. Selv om samfunnet er blitt mer pluralistisk bør Dnk gis en særstilling pga oppslutningen om folkekirken. Det at Stortinget vedtar en egen kirkelov, mener Stavanger bdr., vil gjenspeile denne særstillingen. Kirkelige organer må selv **utnevne biskoper og proster**, og grunnlovsbestemmelsene som konstituerer statskirkeordningen må oppheves. Indre forhold i Dnk må reguleres gjennom en kirkeordning vedtatt av Kirkemøtet, og ser det som hensiktsmessig at det utformes en **kortfattet rammelov** som forankres i en grunnlovsbestemmelse.

Bjørgvin bdr. (6 av 7 medlemmer) går inn for flertallet i Gjønnes-utvalget, og understreker religionsfriheten og Dnk som selvstendig trossamfunn. Statskirkeordningen bør avvikles. ”Vi finn dette best i samsvar med prinsippa ovanfor, og trur ei slik nyordning vil leggje tilhøva betre til rette for ei offensiv, open og landsfemnande

folkekyrkje, som kam tene Gud og folket og forhalde seg konstruktivt og kritisk til staten, utan at andre trus- og livssynsamfunn opplever at dei vert diskriminerte.” ”Ei lovforankra folkekyrkje vil vere sjølvstendig, men ho vil framleis stå i ein tett dialog med staten.”

Bjørgvin bdr går inn for at det vedtas en kortfattet særlov som viser til kirkens selvstendige ansvar til å utforme en egen kirkeordning. Valg av biskop og proster vil stå sentralt i en slik kirkeordning. En kortfattet kirkelov må sikre og tydeliggjøre at selv om relasjonen til staten blir annerledes, så er Dnk den samme.

Et mindretall (1 medlem) i Bjørgvin bdr går primært inn for å beholde statskirken i sin nåværende ordning, men om resultatet blir en kirke organisert tilnærmet lik Gjønnnesutvalgets alternativ to, vil dette medlemmet støtte innholdet i høringsvaret fra Bjørgvin bdr.

Møre bdr spør: Kva er det som bind kyrkje og stat saman? Eller på ein annan måte: kor store endringar i dagens ordning må vi gjere før vi må seie at vi ikkje lenger har ei statskyrkje i Noreg?

Statsråden definerer modell 2 i utgreiinga som oppheving av statskyrkjeordninga. Mange kjensler er bundne til eit slikt spørsmål. Kva vert det då av kyrkja mi? Vert det trongare, mindre ope?

”Møre bispedømeråd legg vekt på at Den norske kyrkja har hatt ei ordning som for dei fleste har fungert godt. Og det er viktig for Møre bispedømeråd at Den norske kyrkja framleis vil vere ei ”vedkjennande, misjonerande, tenande og open folkekyrkje”. Rådet ønskjer at det skal vere ein lav terskel slik at folk kan søkje kyrkja i alle fasar av livet, med dei føresetnadane dei har. Det er viktig for dei endringane som no skjer at folk ikkje kjenner at dei misser kyrkja si. Den norske kyrkja tilhøyrrer lokalsamfunnet og dei som bur der, kyrkja må byggjast nedanfrå. Men det er og viktig at kyrkja sin bodskap er klår og rein, og at kyrkja si rolle som trussamfunn ikkje er truga av politisk overstyring.

Den ytre organiseringa av kyrkja dreier seg mykje om kva som fungerer praktisk til kvar tid, men det er viktig at organiseringa ikkje skuggar for kyrkja sin eigenart. Kyrkjeordninga vi har i dag, er ein historisk arv, utvikla gjennom mange hundre år, der forandringar for kyrkja vår i framtida ikkje bør gjerast utan å reflektere over kva dette vil bety for den historisk skapte og nære fellesskapen mellom kyrkje og folk, religion og samfunn. Det er brei semje både i det kyrkjelege og det statlege utgreiingsarbeidet og i den offentlege debatten at Den norske kyrkja må ta vare på sin karakter som folkekyrkje.

Men det er og eit faktum at Noreg er eit fleirkulturelt og eit fleirreligiøst samfunn. Det er vanskelegare no enn før å knyte staten til eitt og berre eitt trussamfunn. Ordninga skaper eit bilete av at Den norske kyrkja har særlege privilegium, noko som frikyrkjer og livssynsminoritetar opplever som problematisk.

Den norske kyrkja fyller fleire roller i det norske samfunnet: som trussamfunn, som kulturinstitusjon og som tradisjonsberar. Mange meiner nok at rolla som trussamfunn har fått lide under dei to andre rollene. Det kan opplevast vanskeleg for mange medlemmer at ei verdsleg makt har øvste styringsmynde i eit trussamfunn. At **utnemning av biskopar** ikkje kan gjerast av kyrkja sine egne organ, er prinsipielt vanskeleg å akseptere. Dersom kulturinstitusjonen og tradisjonsberaren vert viktigare enn forkynning til omvending og frelse, er det noko som skurrar. Ei teologisk utvatning kan føre til at engasjerte kristne trekkjer seg ut av kyrkja og etablerer nye kyrkjelydar utanfor Den norske kyrkja.”

Møre bispedømmeråd er delt i tre fraksjonar:

Fleirtalet (4 medlemmer) meiner at det er modell 2 i utgreiinga som best vil ta vare på Den norske kyrkja som trussamfunn og folkekyrkje.

Eit mindretal (2 medlemmer) meiner at Den norske kyrkja bør organiserast som ei sjølvstendig folkekyrkje.

Eit mindretal (1 medlem) ønskjer ei grunnlovforankra statskyrkje som i dag.

Nidaros bdr spør også: Hvor langt er det mulig å gå med fortsatte kirkelige reformer innenfor rammen av en statskirkeordning? Med det vil rådet tilkjennegi at det kan tenkes andre modeller, i skjæringspunktet mellom modellene ”grunnlovforankret folkekirke” og ”lovforankret folkekirke”, som kan gi gode løsninger for både kirke og stat.

Nidaros bdr. er delt. Flertallet (7 av 8 medlemmer) mener tiden nå er moden for å gjøre Dnk til det som i utredningen beskrives som lovforankret folkekirke. Disse ser det slik at det kirkelige reformarbeidet og den selvstendigjøring av kirkelig valgte organer som har pågått i mange år, representerer skritt i retning av at statskirkeordningen vil bli avviklet. Spørsmålet er hvor stort skritt som skal tas nå.

Bispedømmerådet ser det som riktig at noen viktige linjer til staten blir stående ved lag samtidig som kirkens selvstendighet videreutvikles og hensynet til minoritetene ivaretas på en bedre måte.

Et mindretall i Nidaros bdr. (1 medlem) ser grunnlovfestet statskirke som den beste måten å ivareta den tilhørighet som i dag eksisterer mellom folk og kirke og som ordningen som best sikrer en åpen, inkluderende og landsdekkende kirke. Statskirken vil være den ordningen som sikrer at flest mulig kan føle seg hjemme i kirken uansett trosengasjement. Dette medlem ser det som nødvendig å arbeide for kirkelige reformer og delegasjon til kirkelige organer. Dette medlemmet har vanskelig for å se den reelle bakgrunnen for ønsket om en så dyptgripende endring som en avvikling av statskirken vil være, og når en ikke kan klargjøre hvilke konsekvenser en endring av kirkeordningen kan få for forkynnelse og sakrament, tilsier dette i seg selv at endringen ikke bør gjennomføres.

Sør-Hålogaland bdr foretok en foreløpig avstemming i spørsmålet om statskirken bør fortsette eller avvikles. 6 stemte for at den bør fortsette, 2 for at den bør avvikles.

Lov om Den norske kirke - kirkeordning

Synspunkter på dette er også tatt med under kapitlet om valg av modeller.

Oslo bdr. støtter forslaget om en særlov for Dnk. Omfanget og innholdet i en slik lov må klargjøres i det videre utredningsarbeidet.

Nidaros bdr. er enig i de hovedlinjer som utvalget skisserer, at Stortinget vedtar en rammelov og Kirkemøtet vedtar kirkeordningen. Bispedømmerrådet understreker at dersom det velges en lovforankret kirke, må ikke dette utvannes ved at staten i altfor stor grad regulerer kirkens virksomhet gjennom en detaljert lov. Loven må bli en rammelov som viderefører dagens kirke som en landsdekkende kirke, viderefører soknet som eget rettssubjekt og i nødvendig grad regulerer forholdet mellom de kirkelige organer og instanser. Kirkens demokratiske ordninger må gjenspeiles og det er naturlig at Dnks forpliktelse på den evangelisk-lutherske lære nedfelles i loven. Loven må også synliggjøre at det som ligger i Kongens kirkestyre overføres til kirkelige organer.

For Nidaros bispedømmerråd er det også et poeng å understreke at Dnk ellers selv må bestemme eget læregrunnlag. Utover dette finner rådet det ikke nødvendig å gå nærmere inn på innholdet i en fremtidig kirkelov og kirkeordning.

Borg og Stavanger bdr. mener at en fremtidig kirkeordning bør vedtas av kirkens egne organer.

Stavanger mener det bør fremgå av kirkeordningen at Dnk er en evangelisk-luthersk kirke.

Finansiering

Forslaget fra Gjøannes-utvalgets flertall får stor oppslutning blant de fleste bispedømmerådene, og mange utdyper dette ikke nærmere. Noen slutter seg til ordningen med noe medlemsavgift i en eller annen form. For øvrig understrekes det litt ulike sider ved finansieringen.

Oslo bdr. understreker statens ansvar for å finansiere fellesgoder, som utdanning, helse og kultur. Videre understrekes betydningen av at alle religioner og trossamfunn likebehandles økonomisk, og at denne ordningen bør videreføres.

Oslo bdr går inn for å videreføre ordningen med at det offentlige finansierer Dnk, også dersom en større fristilling av kirken velges. Oslo bdr. peker på en aktuell **finansieringsmodell**, der det offentlige tilskuddet gjøres til en funksjon av antall medlemmer og dessuten gjøres aktivitetsavhengig, for eksempel avhengig av antall dåpsbarn, konfirmanter, begravelser, gudstjenestedeltakere og lignende, jf. tilsvarende

prinsipielle modell som brukes av det offentlige for helse og høyere utdanning, gjennom et grunntilskudd og et aktivitetsbasert tilskudd. En samlet finansiering etter en slik modell vil kunne omregnes til gjennomsnittlig tilskudd per kirkemedlem som dermed blir normtall også for finansiering av andre trossamfunn. Oslo bdr. peker også på en forenklet finansieringsmodell og en fordelingsnøkkel med tilstrekkelige incentivordninger.

Borg bdr. peker på at finansieringen av Dnk er dårlig utredet, og ikke gir tilstrekkelig grunnlag for beslutning.

Borg bdr. ser det som påkrevd at finansieringsmodeller og fordeling av ressurser utredes nærmere før det tas stilling til en ev ny finansieringsmodell for Dnk.

Borg og Bjørgvin bdr. peker på statens ansvar for en aktivt støttende religions- og livssynspolitikk, og slutter seg til flertallet i utvalget som anbefaler at dagens offentlige finansieringsordning videreføres.

Borg bdr. mener at det totale ressurstilfanget til Dnk må økes og det offentliges finansielle forpliktelser innskjerpes i lovgivningen. Tilsvarende understreker også Hamar bdr. at ressurstilgangen er for liten og forutsigbarheten for menigheten for dårlig, bl.a. sammenlignet med andre nordiske land.

Tunsberg bdr mener det fortsatt må være tilnærmet full offentlig finansiering, men også mulighet for ev å supplere med lokal tilleggsøkonomi for utvidet stedegen kirkelig virksomhet.

Oslo bdr. peker på de store ulikhetene, siden det er kommunenes økonomi som bestemmer investeringsnivå og vedlikehold av kirker. Bispedømmerrådet mener det derfor bør vurderes om ikke staten i større grad enn i dag bør overta ansvaret for finansieringen av Dnk for å sikre regional likebehandling. Dette bør også gjelde forpliktelsene overfor døve og språklige minoriteter.

Stavanger peker på at medlemmenes privatøkonomi ikke skal være avgjørende for muligheten til å stå som medlem av Dnk, og ønsker derfor en kirke som finansieres av det offentlige uten **medlemsavgift**. Staten bør dekke lønns- og driftsutgifter, mens kommunene finansierer kirkebyggene.

Nidaros bdr. slutter seg til utvalgets hovedsynspunkt om at kommunene bør beholde det finansielle ansvaret for kirkebyggene og at den offentlige finansiering av den kirkelige virksomhet i soknene (trosopplæring, presteskapet, lokalt ansatte, driftsutgifter m.m.) kan kanaliseres fra staten til kirkelige instanser.

Dette vil bidra til en helhetlig finansiering av den lokale virksomhet i soknene og opprettholde tilknytningen mellom kommune og kirke, noe som etter rådets vurdering vil være et bidrag til å bevare kirkens plass og posisjon i lokalsamfunnet. Rådet ser frem mot alternative modeller for **fordelingskriterier** og hvordan den statlige finansieringen skal nå den enkelte menighet, slik at kirken fortsatt kan bli landsdekkende.

Nord-Hålogaland bdr. mener at en landsdekkende folkekirke også i fremtiden må være offentlig finansiert. Vi har i Norge ingen tradisjon for at kirken har egen beskatningsmyndighet. Ressursene til kirken har alltid vært en del av det offentlige skattøre, uten at dette har kommet direkte frem på skatteseddelen. Ressursene til kirken – og tilsvarende for andre tros- og livssynssamfunn – må komme som bevilgning fra staten eller som en **livssynsavgift** alle må betale. En slik avgift er i så fall allerede inkludert i det eksisterende skattøre.

Medlemsavgift eller livssynsavgift

Oslo bdr. vil advare mot ordningen med frivillig medlemskontingent eller obligatorisk livssynsavgift, spesielt hvor dette graderes etter inntekt. Slike ordninger vil bryte med prinsippet om en åpen inkluderende folkekirke.

Hamar bdr. påpeker at dette vil fungere uheldig og være et ekstra adgangskrav i tillegg til dåpen, og selv om avgiften settes lavt, vil det alltid være noen som opplever det som en belastende utgift.

Borg bdr. støtter heller ikke innføringen av en medlemsavgift, som kan gi økonomiske motiver for å melde seg ut av kirken. Rådet er opptatt av ordninger som kan legge til rette for at det enkelte kirkemedlem kan gi økonomiske bidrag til kirkens virksomhet, og at staten bør legge til rette for slike frivillige bidrag.

Tunsberg bdr mener det er viktig at medlemsavgift ikke blir noe stort tema i den nye kirkeordning. Som åpen folkekirke må dåpen være eneste inngangskriterium.

Ut fra prinsippet om en aktivt støttende religionspolitikk, legger Bjørgvin bdr. til grunn at kirken i det vesentlige blir offentlig finansiert, men ser også at ansvar og initiativ i større grad må komme fra lokale kirkelige organ og fra kirkemedlemmene. Bjørgvin bdr. foreslår derfor at det blir åpnet for å benytte medlemsavgift i tillegg til den offentlige finansieringen for å styrke det lokale kirkelige tilbudet.

Nidaros bdr. går mot innføring av obligatorisk medlemsavgift og tror en slik ordning vil være en større fare for oppslutningen om folkekirken enn en endring i forholdet mellom kirke og stat.

Møre bdr. mener at ”i tillegg til ei offentlig finansiering til personell og eigedom slik fleirtalet i utvalet nemner, kan ei medlemsavgift gje større engasjement. Ei slik avgift må i så fall ha eit maksimalbeløp for familiar og kunne krevjast inn utan for stor administrasjon. Medlemskap i kyrkja er likevel grunna på dåpen.

Eit fleirtal av bispedømerådet (6 medlemmer) ønskjer støtte frå det offentlege og noko medlemsavgift, medan eitt medlem ønskjer fullfinansiering ved medlemsavgift.

Flere peker på at ordningen med **skattefritak av gaver** bør videreføres (Oslo, Borg)

Finansiering av kirkebygg og hvem skal eie kirkene

Oslo bdr. peker på at manglende vedlikehold av historiske kirkebygg er fullstendig uakseptabelt, og mener staten bør ha et særlig økonomisk ansvar for kirkebygg som er bygget før 1650, men at dette bør utvides til også å inkludere nyere kirkebygg av kulturhistorisk verdi.

Borg, Hamar, Agder og Telemark, Stavanger, Bjørgvin, Møre, Nidaros bdr. støtter utvalgets forslag om at dagens ordning videreføres, slik at soknet eier kirkebygget, fellesrådet forvalter det og kommunen har det økonomiske ansvaret. Agder og Telemark bdr. uttaler at det er lite som taler for at denne ordningen bør endres. Det lokale eierskap avfører stor omsorg og omtanke for kirkene.

Møre bdr. understreker at driften av kirkebyggene bør ligge så lokalt som mulig, og at derfor dagens ordning bør videreføres. Nidaros bdr. mener det vil opprettholde relasjonene mellom kommune og kirke, noe som kan bidra til å holde kirkens plass levende i lokalsamfunnet.

Nidaros bdr. uttaler at ”for bispedømmerrådet er det utenkelig at eiendomsforholdet for menighetenes gudshus skulle overføres til kommunene, jf et av spørsmålene i høringsskjemaet. Bispedømmerrådet kan ikke se at utvalget har berørt spørsmålet om kommunal eiendomsrett til kirkene på en måte som berettiger at det arbeides videre i en slik retning.”

Tunsberg mener at uansett kirkeordning, må kirkebyggene bli i soknenes eie, men staten må ta et særlig ansvar for å de kostbare middelalderkirkene.

Oslo, Borg, Agder og Telemark, Stavanger, Bjørgvin, Møre, Nidaros går inn for at staten pålegges et større ansvar for **fredede og verneverdige kirkebygg**. Møre bdr. legger til at dette ikke bør finansieres gjennom OVF. Agder og Telemark bdr. mener en slik ordning bør utredes uavhengig av hvilken relasjon det blir mellom Dnk og staten.

Hamar slutter seg til at fredede og verneverdige kirker som tas ut av kirkelig bruk, overtas av staten og således ikke belastes soknene.

Hamar bdr. er også enige om at det bør vurderes om staten skal overta eierskapet for særlig verneverdige og vedlikeholdskrevende kirker.

Valgordninger og demokrati

Ang. tilsetting av biskoper og proster, se også kommentert under andre kapitler, bl.a. i GrL § 21 nedenfor.

Borg bdr. understreker at demokratiet i kirken må styrkes, men at valgordninger utgjør en del av kirkens interne organisering og vil være et ansvar for kirkens egne organer.

Hamar bdr. peker på at demokratiet i kirken er sårbart og smalt, og ser det som ønskelig å prøve ut bruk av direkte valg for eksempel til bispedømmeråd.

Hamar bdr. mener det vil være naturlig, ved et ev skille mellom stat og kirke, at det lovfestes at forvaltningslov og offentlighetslov fortsatt skal gjelde i kirken.

Agder og Telemark bdr. mener det er viktig å skille mellom ulike på ulike former for demokrati. I staten utledes makten av folkets vilje uttrykt i valg og er basert på folkesuverenitetsprinsippet. Et kirkelig valgt organ er bundet til kirkens læregrunnlag og forpliktet på kirkens oppdrag. Brytes dette prinsippet røkkes en ved kirkens selvforståelse.

Demokratiet i kirken er basert på tanken om det allmenne prestedømme som stiller alle medlemmene (de dømte) likt. Ut fra kirkens selvforståelse er det ikke først og fremst enkeltmenneskene som er utgangspunktet, men **den lokale menighet**. Valget bør derfor utgå fra den gudstjenestefeirende menighet.

Derfor er det god basis for å tenke at det er de valgte menighetsråd som sender sine medlemmer til fellesrådet og velger bispedømmeråd, og som igjen i hovedsak utgjør Kirkemøtet. Kirkemøtet velger så sitt Kirkeråd.

Diskusjonen om å utvikle en valgordning hvor det blir mer **direkte valg** på noen av representantene til bispedømmerådet og ev. Kirkemøtet, kan være motivert ut fra behovet for å skape mer engasjement og valgdeltakelse blant medlemmene. Men det kan like fort skape situasjoner av kampanjer og fokus på enkeltsaker eller enkeltpersoner mer enn på det som har sin basis i livet i den lokale menighet.

Agder og Telemark bdr. ser det som ønskelig at en i hovedsak beholder nåværende valgordning, slik at de som velges har sin forankring i det lokale menighetsarbeidet og springer ut av det demokratisk valgte menighetsrådet.

Den foreslåtte endringen i relasjonen mellom stat og kirke vil sannsynligvis utløse større grad av engasjement og dermed valgdeltakelse når beslutningene helt og holdent ligger i kirkens egne organer.

Stavanger bdr. mener dagens valgordninger er grunnleggende demokratiske, men at det må finnes frem til stimulerende tiltak som fremmer valgdeltakelsen. Nominasjons- og valgordninger må derfor videreutvikles.

Bjergvin bdr. finner ikke å ville gå inn på valgordninger som Gjønnnes-utvalget omtaler som "en internkirkelig utfordring", men et mindretall på fire støtter forslaget om en kombinasjon av indirekte og direkte valg. Bjergvin viser videre til at de fleste kirker har en synodal oppbygning, der lokalmenighetene velger representanter til regionale organ, og mener at en slik "synodal kyrkjeforståing må ligge til grunn også for ei lovforankra kyrkje. Kyrkjeordninga tar ikkje utgangspunkt i enkeltindividet, men i det lokale

kyrkjefellesskapet. Dette kjem til uttrykk ved at soknet er grunneininga i Dnk. Sjølv om det er grunn til å styrke deltakinga ved kyrkjelege val, kan ikkje dette åleine vere grunnlag for å erstatte dagens valordning fullstendig med direkte val, slik enkelte meiner.”

Bjørgvin bdr. uttaler vidare at en kirkeordning bør styrke soknets stilling, og vil derfor ikke anbefale at fellestrådene blir valgt ved direkte valg, da dette vil kunne forsterke avstanden mellom menighetsråd og fellestråd.

Møre bdr. understreker at ”Kyrkja skal byggjast nedanfrå. At soknet framleis skal vere den grunnleggjande eininga, kan berre sikrast gjennom at val til bispedømeråd og kyrkjemøte vert gjorde av sokneråda. Direkteval til desse organa vil redusere kontakten med grasrota og føre til ein meir sentralstyrt organisasjon. Det er viktig at demokratiseringsprosessen som kyrkja har vore gjennom dei siste åra, held fram. Valordningane må difor kunne endrast for å auke engasjementet, men direkteval er ikkje vegen å gå.”

Nidaros bdr. vurderer at ordningene ved valg av menighetsråd er tilrettelagt på en fullt ut demokratisk måte, men utfordringen er at valgdeltakelsen er beklagelig lav.

”Når det gjelder et fremtidig organ på prostnivå ser bispedømmerrådet det som riktigst at dette velges av menighetsrådene og ikke velges direkte. Det vil bidra til å styrke soknets posisjon. Direkte valg av både menighetsråd og organet på prostnivå vil forsterke avstanden mellom organer som må samvirke tett.

Bispedømmerrådene velges av menighetsråd og tilsatte. Samtidig utgjør medlemmene i bispedømmerrådet også Kirkemøtet. Denne gjennomgående representasjon har vist seg å by på fordeler, ikke minst for å holde kirken sammen...Denne gjennomgående representasjon har vist seg velegnet i vår kirke. Samtidig vet vi at mange opplever en stor arbeidsbyrde ved en slik gjennomgående representasjon.

Nidaros bdr. vil ikke avvise spørsmålet om direkte valg til Kirkemøtet, men mener det også her er nødvendig å avveie grundigere dette ønsket mot de fordeler en gjennomgående representasjon innebærer. Det er også mulig å se for seg en kombinasjon av gjennomgående representasjon og direkte valg. Fastsetting av valgordning til Kirkemøtet må også sees i sammenheng med hvilke andre råd kirken skal ha og om det er praktisk mulig med gjennomgående representasjon. Dersom bispedømmerrådet opprettholdes kan medlemmer i bispedømmerrådet velges ved direkte valg – og ved gjennomgående representasjon kan da også Kirkemøtet bli valgt direkte.”

Nord-Hålogaland uttaler i sin foreløpige uttalelse at ”det kirkelige demokrati må styrkes ved gjennomtenkte valgordninger og forhøyet valgdeltakelse. Hvis ikke dette skjer, vil kirkelig statsråd kunne være en bedre garantist for en bred og inkluderende folkekirke.”

Endringer i Grunnloven

Mange av bispedømmerådene har merknader til en eller flere av grunnlovsbestemmelsene. Disse er også berørt under andre punkter i dette sammendraget.

Stavanger bdr. mener Grunnlovsbestemmelser som konstituerer statskirkeordningen må oppheves. Dnk må bli et selvstendig rettssubjekt med egne styringsorganer.

Grl § 2a

Oslo bdr. går inn for at Grl § 2a erstattes med en henvisning til **kristen og humanistisk arv**, som en overordnet, symbolsk markering av en verdiforankring som henviser til vår historie og kulturarv.

Borg bdr. støtter at følgende verdiparagraf tas inn i Grunnloven etter bestemmelsen om at "Alle idvaanere av Riget have fri Religionsutøvelse": "Den kristne og humanistiske Arv forbliver Statens Værdigrunnlag." Tilsvarende går Hamar, Agder og Telemark, Stavanger og Bjørgvin, Møre, Nidaros, Nord-Hålogaland bdr. inn for. Møre bdr. uttaler at "samfunnet kan ikkje byggjast på eit verditomrom."

Flertallet i Nidaros bdr. mener en i tillegg kan vurdere å ha med en henvisning til verdiene som er nedfelt i FNs menneskerettighetserklæring. Rådet peker på at utvalget betrakter religionsutøvelse som en samfunnsmessig verdi og et fellesgode, og at dette bør følges opp med en grunnlovsbestemmelse om at staten skal føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitik.

Nord-Hålogaland bdr. mener en også kunne foreslå et tillegg i grunnlovsparagrafen som uttrykker at Den norske kirke forblir å være statens offisielle kirke.

Grl § 2b

Oslo bdr. har ingen innvendinger mot at Grl § 2b om oppdrageransvaret tas ut

Grl § 4

Oslo bdr. mener Grl § 4 om Kongens bekjennelsesplikt bør tas ut av Grunnloven, og at trostilhørighet må være et anliggende som også Kongen selv må ha mulighet til å ta stilling til.

Nidaros bdr. peker på de nære bånd som har vært mellom Kongen og kirken, og at dette burde vært belyst nærmere. Kongens rolle som kirkemedlem har både personlige, konstitusjonelle og kulturelle aspekter. Bispedømmerådet ser det som naturlig at dette blir vurdert grundigere og ønskelig at det her finnes en løsning som både Kongen, staten og kirken er fortrolig med."

Grl § 12

Oslo bdr. mener Grl § 12 er en faktisk diskrimineringsbestemmelse. At statsråds-poster i realiteten er utelukket for ikke-medlemmer av Dnk, innebærer et brudd på deres politiske rettigheter. Bdr. peker også på at dette er et dilemma innenfor rammen av modell to.

Grl § 16

Oslo og Nidaros bdr. mener Grl § 16, Kongens anordningsmyndighet, bør tas ut av Grunnloven. Denne myndigheten bør overføres til kirkelige organer.

Grl § 21

Oslo, Stavanger og Nidaros bdr. mener kirkesamfunnet selv bør bestemme hvem som skal inneha formelle lederposisjoner. Prostene bør tilsettes av bispedømmerådet og **biskopene** bør utnevnes av et kirkelig organ.

De fleste bispedømmerådene har tatt opp denne paragrafen i tilknytning til andre spørsmål.

Oslo bdr. mener prøveordningen bør videreutvikles, der den som får minst 50% av stemmene er valgt og blir utnevnt. Videre bør en klargjøre hvilke instanser og organer som skal være med å velge, uttalelsene bør vektas ved at de lokale og regionale høringsinstansene gis større vekt enn de felleskirkelige. Det påpekes at i dag deltar over 100 proster fra hele landet mens hvert menighetsråd i bispedømme bare har en stemme.

Oslo bdr. peker også på at biskopen bør kunne tilsettes av bispedømmerådet i det bispedømme vedkommende skal tjenestegjøre.

Nidaros bdr. mener prosedyrer ved utnevning av biskop trenger en grunnleggende gjennomgang.

Grl § 22 og Grl § 27

Oslo bdr. går inn for at Grl § 22 om avskjedigelse av geistlige Overøvrigheds-Personer og Grl § 27 utgår.

Grl § 106

må avklares i forbindelse med eiendomsforholdene til **OVF** (Oslo). Borg bdr. legger til grunn av OVF ved et skille i sin helhet er å betrakte som kirkens eiendom.

Møre bdr. slutter seg synet til flertallet i utvalget om bruken av OVF:

Gravferdsforvaltningen

Oslo bdr. går prinsipielt, av religionspolitiske grunner, inn for at gravferdsforvaltningen skal være et kommunalt ansvar, ikke minst i de større byene, men at ansvaret kan delegeres til kirkelige organer der forholdene ligger til rette for det. Tilsvarende synspunkter gir flertallet i Møre bdr. (7 medlemmer) uttrykk for.

Nidaros bdr finner utvalgets synspunkter tungtveiende og slutter seg derfor til at forvaltning av gravferd bør være en offentlig oppgave, slik at kommunene overtar

ansvaret for gravferdsforvaltningen, men at det bør åpnes for mellom kommunen og kirken lokalt om at oppgavene kan ivaretas av et kirkelig organ.

Borg og Hamar bdr. støtter forslaget fra KA og benytter tilsvarende argumenter. Et flertall i Borg ønsker på denne bakgrunn å beholde dagens ordning med direkte delegasjon til kirkelig fellesråd. Et mindretall i Borg bdr. støtter utvalgets forslag om å speilvende dagens ordning, slik at kommunen ev kan kjøpe denne tjenesten av den lokale kirke. Dette vil på en bedre måte ivareta ev behov for en livssynsnøytral gravferdsforvaltning, og samtidig gjøre den lokale kirke friere og gi den lokale kirke større mulighet til å stille vilkår for overtagelse av oppgaver.

Tunsberg bdr, som har to kommuner som i dag er tillagt ansvaret for gravferdsforvaltningen, mener en må kunne overveie å la det bli åpenhet for å videreføre denne varierte situasjon etter lokal enighet og tjenlighet.

Agder og Telemark bdr. er delt. 5 medlemmer mener at dagens praksis bør endres siden gravferdstjenestene er en offentlig sak. Dette vil også sikre størst mulig grad av likestilling. Mindretallet (2 medlemmer) mener dagens ordning bør opprettholdes siden denne i praksis fungerer godt. Det bør likevel ikke være noe til hinder for at en kan kjøpe tjenester eller delegere til henholdsvis kirken eller kommunen. Rådet ser for seg at det kan utvikles ulik praksis i byer og på landsbygda.

Stavanger bdr. mener dagens gravferdsforvaltning ikke diskriminerer medlemmer av andre tros- og livssynssamfunn, og går inn for at ordningen med kirkelig gravferdsforvaltning fortsetter, men med mulighet for lokale ordninger der kommunen kan ta ansvar. Stavanger bdr. mener at det på steder der kirkegårdene ligger ved kirkebyggene, vil kunne bli vanskelig å skille ut kirkegården og gjøre den kommunal. Dette er også et anliggende som Bjørgvin bdr. nevner.

Bjørgvin bdr. tar utgangspunkt i at gravferdstjenestene på samme måte som helsevesenet, må være et offentlig ansvar. Det er derfor å gode prinsipielle grunner for at kommunen bør ha dette ansvaret, men kommunen er også ansvarlig for å yte de tjenestene som innbyggerne ber om. Siden 94% av gravferdene blir utført av Dnk, må en veie mellom et prinsipielt syn og de faktiske forholdene. Etter en samlet vurdering og ut fra erfaringer, anbefaler likevel Bjørgvin bdr. at Dnk i fremtiden bør ivareta gravferdsforvaltningen.

Bjørgvin peker videre på utfordringene med å få bedre **lokaler** for de ulike religiøse seremoniene. Bjørgvin og Agder og Telemark bdr. ser ingen problemer med å benytte den mer nøytrale betegnelsen ”**gravlund**”, og å skille ut de områdene som er **vigslet**. Agder mener en må markere klart hva som er vigslet jord, for å sikre at gravlundene er for alle innbyggerne uavhengig av tro og livssyn.

Reformer – videre oppfølging av utredningen

Flere bispedømmeråd peker på områder som nå må gjøres til gjenstand for reformer og økt kirkelig selvstendighet. Borg bdr. peker på de ytre rammebetingelsene, økonomi, tilsettingsordninger (biskoper og proster) og organisering (enheter og arbeidsgiverforhold). Nidaros bdr. nevner også valgordninger, og henviser til utvalgets begrunnelse om at dette i hovedsak er indrekirkelige spørsmål som det først og fremst er kirkevalgte organer som må fastsette. Bjørgvin bdr. sier de har synspunkter på dette, men finner det ikke riktig å gå inn på organisatoriske spørsmål som er under utredning og som vil komme senere.

Nidaros bdr. peker videre på at valg av hovedmodell vil influere på hvem som skal ha hovedansvaret for å utrede de utfordringer som det må arbeides med. Rådet antar at det uansett vil være kontakt mellom departementet og Kirkerådet, og viser for øvrig til Kirkerådets arbeid med kirkelige reformer.

Organisering av kirken lokalt/regionalt.

Oslo bdr. understreker betydningen av en tjenlig organisering på mellomnivå som tjener livet lokalt, og støtter forslaget om et administrativt nivå på prosti/kommune/interkommunalt nivå, til erstatning for dagens fellesråd. Prostiet bør tillegges administrativt ansvar og personalansvar gjennom delegasjon fra soknene.

Oslo bdr. mener det kan bli nødvendig å operere med fire nivåer, men at det må klargjøres hvilke oppgaver og hvilken myndighet som skal ligge på hvert nivå. Å utvikle prostinivået synes påkrevd for å finne balanse mellom lokal forankring, fleksibilitet og profesjonell forvaltning. Det er samtidig grunn til å vurdere om noen av de oppgaver som Gjønnes-utvalgets flertall legger til sentrale kirkelige organer, heller bør ivaretas på bispedømmenivå. Bdr. peker bl.a. på avgjørelsesmyndighet mht. liturgier, bruk av kirken, forvaltning av verneverdige kirkebygg, etterutdanning og kompetanseutvikling, og fordeling av midler fra det offentlige til de lokale kirkelige enheter.

Agder og Telemark bdr, ønsker ikke at det utvikles et nytt sterkt forvaltningsnivå som får tilsettings- og arbeidsgiveransvar for alle lokalkirkelig tilsatte. Soknet er og skal være grunnenheten i Dnk. Bispedømmet har en lang og god tradisjon som en viktig samordnings- og tilsynsfunksjon og ikke minst som en støtte og inspirasjon for de lokale menighetene. Dette bør ikke svekkes. Bispedømmet bør i fortsettelsen ha tilsettings- og personalansvar for prester, og i fremtiden også for prostene.

Utnevning av biskoper og prosedyrene rundt det krever en nærmere gjennomdrøfting, men bør plasseres i Kirkerådet eller i et eget tilsettingsorgan.

Stavanger regner med at dette vil bli et senere høringstema, men vil fremheve at Dnk gjennom sin organisering må støtte opp under og gjenspeile den lokale virksomhet i soknene. **Soknene** bør fortsatt være de grunnleggende enheter i Dnk.

Nidaros bdr. peker på soknet som den grunnleggende enheten i kirken og dets selvstendighet. Samtidig er det behov for å holde kirken sammen og fordeling av makt og myndighet. Etter rådets vurdering er to organer i rådsstrukturen selvsagte i en ny kirkeordning, nemlig menighetsrådet og Kirkemøtet. Spørsmålet om fordeling av ansvar og myndighet mellom de lokale og nasjonale organer er et viktig anliggende som må drøftes nærmere.

Nidaros bdr. har videre merket seg at det er pekt på at bispedømmerådet ikke vil ha en naturlig plass i en ny kirkeordning og at et prostistyre/utvidet fellesråd er tilstrekkelig til å ivareta oppgaver som soknene ikke bør/kan ivareta selv. Bispedømmerådet stiller spørsmål om anslagsvis 150-200 prostistyrer/storfellesråd kan ivareta kirkelige helhetsdimensjoner, og om kirken også trenger et rådsorgan på bispedømmenivå. Risikerer vi ellers en oppsplitting i altfor mange ”småkirker” og at sentralnivået i kirken blir for sterkt? Et annet aspekt ved å fjerne bispedømmerådet er at biskopen da blir stående alene som regionalkirkelig instans. Rådet mener det her er behov for en grundig vurdering av organiseringen og fordeling av ansvar og myndighet.

Arbeidsgiverspørsmål

Oslo bdr. er opptatt av at det etableres **én arbeidsgiverlinje** i kirken for alle ansatte, og henviser til vedtaket i KM 8/05. Dette mener Oslo bdr. innebærer at tilsetting av prester må foretas av det organ som tilsetter det øvrige kirkelige personale. Dette vil imidlertid utfordre tenkningen omkring funksjonen til biskopen, og mener at gode grunner taler for at de kirkelige generelle tilsynsfunksjonene bør tillegges biskopen.

Agder og Telemark bdr. merknader til dette, se kapitlet ovenfor.

Nidaros bdr. ser en helhetlig samordning av virksomhets- og arbeidsgiveransvar som sentralt i en fremtidig kirkeordning. At dette i det daglige må forankres så nært menigheten som mulig kan det heller ikke være tvil om. Et tilnærmet prostinivå synes da å være et hensiktsmessig valg.

Flere er opptatt av biskopens arbeidsgiver- og **tilsynsansvar** i en ny kirkeordning.

Nidaros bdr. ser for seg en utvikling som innebærer at biskopens arbeidsgiveransvar blir avviklet, og at det da vil være tjenlig å få tydeliggjort hva som ligger i biskopens tilsynsansvar, hva tilsynet skal rette seg mot og hvilke virkemidler og sanksjonsmidler biskopen trenger for å ivareta tilsynet.

1.nov. 2006
PT

Bispedømmerådenes avkrysning på departementets spørreskjema per 1.nov.2006

	Oslo	Borg	Hamar	Tunsberg	Agder og Telemark	Stavanger	Bjørgvin	Møre	Nidaros	Sør-Hålog	Nord-Hål	SUM
Dnk som statskirke												F M
- Bør fortsette		X ¹	3	X			1	1	1	6		3 4
- Bør avvikles	x	x	3		X	X	6	6	x ²	2		7 2
- Annet												
- Vet ikke/ønsker ikke å svare									7			
I hvilken lov bør Dnk være forankret?												
- Grunnloven		M	X	x	X	x	1	1	1			2 6
- Egen kirkelov vedtatt av Stortinget	X	F	X	X	X	X	6	4	2 ³			9
- Lov om trossamfunn		1						2				2
- Annet												
- Vet ikke									5			
Hvordan bør Dnk finansieres?												
- Gjennom medlemsavgift								1				1
- Medl.avg. med noe støtte fra det offentlige												
- Støtte fra det off. med noe medlemsavgift							6	6				2
- Off. finansiering uten medlemsavgift	X	X	X	X	X	X	1		8	x	x	9 1
- Annet												
- Vet ikke												
Hvordan bør valgordningen og demokr. være?												
- Valgordningen bør være som i dag					X	X	X	X			x	5
- Øke bruken av direkte valg	x		X						X			3
- Annet												
- Vet ikke												
Dersom statsk.ordn. avvikles, hva bør stå i GrL § 2?												
- Ingen tillegg												
- De politiske prinsipper (demokrati, rettsstaten osv)							1					1
- Det kristne og humanistiske verdigrunnlaget	X	X	X		X	X	7	X	X		x	9
- Det humanistiske verdigrunnlaget												
- Dnk er en evangelisk-luthersk statskirke									X			1
- Annet												
- Vet ikke												
Hvem bør ha ansvaret for gravferdsforvaltningen?												
- Den lokale menighet		F	X	x	2	X	X	1				4 3
- Kommunen	X	M		x	5			6	X			3 2
- Annet												
- Vet ikke				x								
Hvem bør eie og forvalte kirkebyggene?												
- Den lokale kirke bør eie og ha det økon. ansvaret			X ⁴									1?
- Den lokale kirke bør eie og komm. ha det økon. ansv.	x	X	X	X	X	X	X	X	X	x		10
- Kommunen bør eie og ha det økon. ansvaret												
- Annet												
- Vet ikke												

Oslo, Tunsberg og Nord-Hålogaland og delvis Sør-Hålogaland, har ikke fylt ut skjemaet, så disse er krysset av på bakgrunn av momentene fra de foreløpige uttalelsene. Dessuten mangler skjemaet fra Borg og Møre. X = enstemmig, x = mer usikkert, F = flertall, M = mindretall.

¹ Borg bdr. sier både at de ønsker en gradvis organisatorisk selvstendigjøring, samtidig som flertallet gir sin tilslutning til utvalgets flertall, en kirkelov forankret i en grunnlovbestemmelse, derfor også et x.

² Et flertall i Nidaros (7 av 8 medl.) mener tiden nå er moden for å gjøre Dnk til det som i utredningen beskrives som lovforankret folkekirke, og forslår at § 2 og § 16 oppheves, men at Dnk nevnes i en egenretningsbestemmelse. Det er derfor mest sakssvarende og sette et kryss her.

³ Flertallet i Nidaros bdr. (7 medl.) slutter seg til hovedpunktene i en ny kirkelov/rammelov. Dvs. at de som svarer "vet ikke", har noen presiseringer, men de burde vel egentlig stå her.

⁴ Hamar bdr. har krysset av her, men sier i sin uttalelse at de slutter seg til Gjønnnes-utvalgets flertall på dette punkt, og krysset burde derfor stå i ruten nedenfor.

